

Utkast til merknader til de enkelte bestemmelsene i forskrift om fritak fra rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og kommunens plikt til å gi opplæring ut over 300 timer for deltakere i norskopplæring for nyankomne innvandrere.

Innledning

Forskriften om fritak fra rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap og kommunens plikt til å gi opplæring ut over 300 timer er gitt i medhold av lov 4. juli 2003 nr. 80 lov om introduksjonsordning og norskopplæring for nyankomne innvandrere (introduksjonsloven) § 20. Merknadene utdypes og presiserer forskriftens bestemmelser, og er ment som et hjelpemiddel og en rettesnor for tolkning og anvendelse av forskriften.

Til § 1 Formål

Bestemmelsen angir forskriftens to formål. Det ene er å gi nærmere regler om fritak fra rett og plikt til opplæring. Det andre er å gi nærmere regler om kommunens plikt til å gi opplæring ut over 300 timer.

Til § 2 Virkeområde

Reglene i denne forskriften gjelder for personer som har rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17 første og annet ledd, og for spørsmål om fritak fra rett og plikt til opplæring etter introduksjonsloven kapittel 4. Forskriften gjelder også for kommunens plikt til å gi opplæring ut over 300 timer, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd.

Til § 3 Fritak fra rett og plikt til opplæring på grunn av språklige ferdigheter

Personer som er omfattet av rett og/eller plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17 første til tredje ledd, skal unntas fra rett og og/eller plikt til opplæring dersom de behersker norsk, jf. introduksjonsloven § 17 fjerde ledd. Personer som har tilstrekkelige kunnskaper i samisk, skal fritas fra plikten, men beholder retten til opplæring i norsk og samfunnskunnskap.

Den enkelte må selv søke kommunen om fritak. Kommunen kan også på eget initiativ fatte vedtak om fritak. Fritak på grunn av allerede opparbeidede ferdigheter innebærer at den opplæring eller de kunnskaper som ligger til grunn for fritaket, anses som tilfredsstillende, det vil si at ferdighetene er jevn gode med eller bedre enn det personen kan oppnå i løpet av 300 timer opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Et tilfredsstillende muntlig ferdighetsnivå bør ikke alene kunne oppfylle vilkåret om tilstrekkelige kunnskaper i norsk eller samisk.

Språkkunnskapene må dokumenteres. Dersom dokumentasjon på bestått språkprøve, eller annen dokumentasjon som er listet opp i bestemmelsen foreligger, skal kommunen fatte vedtak om fritak fra rett og/eller plikt.

Det er ikke rom for skjønn.

Gjennomført opplæring med karakter i faget betyr at deltaker har vært tilstede og deltatt i tilstrekkelig grad til at lærer kan vurdere prestasjonene og sette karakter iht. retningslinjer i forskrift til opplæringsloven (fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet). Studier på universitets- eller høghskolenivå i Norge eller i utlandet betyr studier i norsk eller samisk språk som tilsvarer minimum 30 studiepoeng. Personer som kan dokumentere at de fyller de særlige kravene for kunnskaper i norsk for inntak til universitet eller høghskole, har tilfredstillende ferdigheter, og skal fritas. Vi viser til forskrift om opptakskrav til grunnutdanningar ved universitet og høghskolar § 4 (fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet). Kommunen kan pålegge deltaker å gjennomføre en prøve dersom språknivået ikke er dokumentert, eller dersom kommunen finner det nødvendig. Språklige ferdigheter i norsk dokumenteres ved at personen består den avsluttende prøven (norskprøve 1, 2 eller 3) som gjelder for det læringsspor personen ville ha blitt plassert i, jf. læreplan fastsatt av Utdannings- og forskningsdepartementet. Aktuelt læringsspor blir en skjønsmessig vurdering ut fra den enkeltes bakgrunn og kompetanse. Læringssporene og prøvene er nærmere omtalt i læreplanen.

For dokumentasjon av språklige ferdigheter i samisk finnes det ingen tilsvarende språkprøve. Ferdighetene kan i dag dokumenteres kun gjennom en prøve som utarbeides av Universitet i Tromsø, Senter for samisk språk, og som primært er en prøve for opptak til noen studieplasser ved universitetet som er reservert for samiskspråklige studenter. Dersom slik prøve er bestått, må personen anses å ha tilstrekkelige kunnskaper i samisk, og dermed bli fritatt fra plikten til opplæring.

Fritak fra rett og plikt til opplæring på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i norsk innebærer at deltaker både unntas fra obligatorisk deltakelse, og ikke innvilges rett til gratis opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap. Kommunen har ikke plikt til å tilby opplæring til denne gruppen. Fritak har også betydning ved en eventuelt senere søknad om bosettingstillatelse og statsborgerskap. En person som ikke er blitt innvilget fritak fra plikt til opplæring, kan ikke få bosettingstillatelse eller statsborgerskap med mindre vedkommende på det tidspunktet han eller hun søker om statsborgerskap eller bosettingstillatelse kan dokumentere tilfredsstillende ferdigheter i norsk.

Til § 4 Fritak fra plikt til opplæring på grunn av helsemessige eller andre tungtveiende årsaker

Personer som tilhører personkretsen for rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, jf. introduksjonsloven § 17 første til tredje ledd, kan fritas fra plikt til opplæring på grunn av helsemessige eller andre tungtveiende årsaker, jf. introduksjonsloven § 17 fjerde ledd, tredje punktum.

Regelen hjemler kun fritak fra plikten til opplæring. Retten til opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap bortfaller ikke.

Opplæringen i norsk og samfunnskunnskap skal tilpasses den enkelte deltaker, også dem som av helsemessige årsaker har begrenset mulighet til å delta i opplæringen. Regelen her gjelder for dem som overhodet ikke kan delta i opplæringen, og som ikke

vil kunne gjennomføre 300 timer i løpet av tre år. Det kreves ikke en varig tilstand, selv om det ofte vil være tilfellet. Det må foretas en konkret vurdering i det enkelte tilfellet, og momenter i vurderingen vil blant annet være sykdommens/skadens art, varighet og omfang. Personer som kan være aktuelle for fritak etter denne hjemmelen, er i hovedsak personer som er alvorlig eller kronisk syke, eller hvor en helhetsvurdering av situasjonen for den enkelte person tilsier at det ville være svært urimelig å ikke fritta vedkommende fra plikten til å delta i opplæringen. Det skal i alminnelighet svært mye til før vilkåret skal anses oppfylt, og det vil nødvendigvis ikke være tilstrekkelig at vedkommende er varig arbeidsufør.

Vurderingen av fritaket gjøres av kommunen, og søknaden om fritak må være dokumentert. Dokumentasjonskravet må i utgangspunktet anses oppfylt når det foreligger en medisinsk vurdering eller uttalelse fra en lege.

Vilkåret om andre tungtveiende årsaker er ment å fungere som en "sikkerhetsventil" for å fange opp situasjoner hvor det ville være åpenbart urimelig å ikke fritta vedkommende fra plikten til deltakelse i opplæringen. Det må foretas en konkret helhetsvurdering for å avgjøre om fritak skal innvilges. Flere forhold sett i sammenheng vil for eksempel kunne oppfylle kravet, selv om hvert enkelt forhold isolert sett ikke kan anses som tilstrekkelig. Det skal i alminnelighet svært mye til før vilkåret anses oppfylt.

Til § 5 Kommunens plikt til å gi opplæring ut over 300 timer

Enkelte deltakere vil kunne tilegne seg tilfredsstillende ferdigheter i norsk innenfor rammen på 300 timer opplæring. Det vil i slike tilfeller være lite hensiktsmessig å fastsette en mer omfattende plikt enn deltakelse i opplæring i totalt 300 timer i løpet av 3 år. Mange vil ikke nå tilfredsstillende ferdigheter innenfor rammen på 300 timer, og derfor er kommunen pålagt en plikt til å tilby ytterligere opplæring til dem som har behov for det, og som er innenfor personkretsen i introduksjonsloven § 17 første og annet ledd, jf. introduksjonsloven § 18 annet ledd.

Alle som har rett til opplæring i norsk og samfunnskunnskap, er omfattet av ordningen med ytterligere gratis opplæring ved behov. Dette gjelder også personer som er unntatt fra plikten til opplæring på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i samisk, eller på grunn av helsemessige eller andre tungtveiende årsaker. Personer som er fritatt på grunn av tilstrekkelige kunnskaper i norsk, er derimot ikke omfattet av ordningen.

Personer med plikt, men ikke rett, til opplæring, jf. introduksjonsloven § 17 tredje ledd, er ikke omfattet av bestemmelsen i § 18 annet ledd. Dette betyr at kommunen ikke har plikt til å tilby gratis opplæring for denne gruppen overhodet.

Kommunen plikter derimot å tilby ytterligere gratis opplæring til dem som omfattes av både rett og plikt til opplæring og som har behov for mer opplæring. Den enkelte deltaker har imidlertid ingen rett til opplæring ut over 300 timer. Den enkelte deltaker må søke kommunen om ytterligere opplæring. Deltaker må ha fullført opplæring i 300 timer norsk og samfunnskunnskap, og behov for ytterligere opplæring må være tilstede, før vedkommende kan få innvilget søknad om ytterligere opplæring. Det er ikke noe krav om at 300 timer må være fullført innen tre år, men retten til å få de

første 300 timene gratis for personkretsen i henhold til introduksjonsloven § 17 første og annet ledd, gjelder kun i tre år. Dersom en deltaker ikke har fullført 300 timer opplæring i løpet av tre år, men likevel ønsker ytterligere opplæring, må vedkommende på egenhånd oppfylle plikten til å gjennomføre 300 timer før søknad om ytterligere opplæring kan innvilges. Dette kan deltaker gjøre ved selv å betale det som gjenstår for å kunne dokumentere opplæring i 300 timer.

Kommunens plikt etter introduksjonsloven § 18 annet ledd gjelder i fem år fra det tidspunktet rett og plikt til deltakelse i opplæring inntreffer, jf. introduksjonsloven § 17 femte ledd. Denne fristen på fem år for å fullføre opplæringen gjelder også for dem som bruker mer enn tre år på å gjennomføre 300 timer.

Kommunen vurderer behovet for ytterligere opplæring i det enkelte tilfelle, og fatter vedtak hvor slik ytterligere opplæring innvilges eller avslås. Et vedtak skal fastsette hvor mange timer ytterligere opplæring som innvilges. Vedtaket kan ikke tildele ytterligere opplæring som totalt overstiger 2 700 timer.

For å vurdere behovet skal kommunen basere seg på en faglig tilråding fra personens lærer. Lærer skal gi en tilråding om i hvilken grad personen har nådd målene i sin individuelle plan og målene i læreplanen for det læringssporet personen er plassert i. Hvis målene ikke er nådd, skal lærer vurdere hva som er årsaken til dette, og komme med en tilråding om personen har behov for ytterligere opplæring, samt en tilråding om hvor mye ytterligere opplæring personen trenger for å nå målet i læreplanen.

Kommunen kan kreve at deltaker gjennomfører tester for å fastslå behovet. Tester kan benyttes for eksempel i tvilstilfeller og i tilfeller hvor det ikke er samsvar mellom personens egen vurdering og lærerens vurdering av den språklige utviklingen. Testene som kan benyttes, er de samme som benyttes ved vurdering av fritak fra rett og plikt til opplæring på bakgrunn av språklige ferdigheter i norsk, jf. § 3 i denne forskriften.

Når det antall timer som følger av vedtaket om ytterligere opplæring er gjennomført og deltakeren ønsker fortsatt ytterligere opplæring, tas det stilling til behovet på grunnlag av ny søknad og vurdering etter de samme kriteriene.

Hvis læringsprogresjonen er raskere enn opprinnelig forutsatt, det vil si at tilfredsstillende språklige ferdigheter oppnås med færre timer enn det siste vedtaket fastsatte, kan opplæringen avbrytes hvis tilfredsstillende nivå kan dokumenteres enten gjennom en faglig prøve eller en faglig vurdering.

Til § 6 Saksbehandlingsregler

Bestemmelsen fastsetter at kommunens beslutninger i henhold til reglene i denne forskrift regnes som enkeltvedtak etter forvaltningsloven. Hvilke avgjørelser som skal regnes som enkeltvedtak er listet opp i bestemmelsen.

Enkeltvedtak kan påklages til fylkesmannen, jf. introduksjonsloven § 22.

Bestemmelsens tredje ledd slår fast at for øvrig gjelder forvaltningslovens regler.

Til § 7 Ikrafttredelse

Bestemmelsen er i samsvar med introduksjonsloven § 25. Forskriften trer i kraft samtidig som lovbestemmelsen om rett og plikt til opplæring i norsk og samfunnskunnskap. Fra ...gjelder forskriften alle landets kommuner og omfatter de i personkretsen, jf. lovens kapittel 4, som er bosatt i kommunen etter